

Demokrati og byplanlægning

Grøn omstilling

Borgernes engagement og handlekraft er afgørende

Den grønne omstilling udfordrer de traditionelle planprocesser. Kommunerne skal i gang med at nytænke dialog og samarbejde med borgere i en mere samskabende retning. Udgangspunktet er, at de lokale borgere ofte ikke oplever de formelle planprocesser som retfærdige og gennemsigtige.

Af Ph.d. og leder af Center for Borgerdiallog Anne Tortzen og lektor Annika Agger, Institut for Samfundsvidenskab og Erhverv, RUC

Hvis den grønne omstilling skal blive til en fælles indsats, som de kommunale klimaplener lægger op til, er der behov for, at de kommunale medarbejdere gentænker deres tilgange og vante måder at arbejde på. I dag lider den grønne omstilling under et demokratisk underskud, som i værste fald lægger en dæmper på den bæredygtige udvikling. Den grønne omstilling lider under udbredt lokal modstand og politisk handlingssammelse ift. at realisere vindmøller, solcelleanlæg og kystsikring. Ligesom der er en oplevelse hos klimaengagerede borgere og civilsamfund af at løbe panden mod en mur i de offentlige systemer, når de vil sætte gang i grønne tiltag. Det er et stort problem, for borgernes opbakning, engagement og handlekraft er afgørende for den grønne omstilling.

Kommunen kan ikke løse de 'vilde problemer' alene

Hvorfor udfordrer den grønne omstilling i særlig grad kommunernes vante måder at inddrage og styre på? Det

skyldes, at klimaudfordringerne er det, vi kalder 'vilde problemer' dvs. komplekse udfordringer, der består af mange indbyrdes forbundne problematikker. De kan ikke løses en gang for alle, da ethvert forsøg på en løsning har konsekvenser og potentielt medfører nye udfordringer. Ligesom den grønne omstilling berører mange forskellige parter, som har forskellige eller modsatrettede værdier og interesser. Pointen er, at 'vilde problemer' ikke kan løses af kommunen alene, men kalder på samarbejde med og bidrag fra borgere, lokalsamfund, virksomheder og mange andre parter.

Behov for nye former for inddragelse

Derfor er der brug for at nytænke kommunernes rolle i en mere faciliterende og samskabende retning. Det kræver nye former for borgerinddragelse, der understøtter lokale grønne omstillingsprocesser ved at give plads til dilemmaer og udfordringer. Når det gælder initiativer som vedvarende energi og kystsikring, handler det om

at udvikle nye, mere inkluderende og dialogiske processer, der giver plads til de lokale borgeres behov og holdninger. Desuden skal de kommunale medarbejdere blive bedre til at agere 'fødselshjælpere' ved at understøtte og koordinere klimaindsatser drevet af borgere og lokalsamfund – nogle gange ved at vende planprocessen på hovedet.

Frustration over processen

Vi ser i disse år mange konflikter i forbindelse med formelle planprocesser, som ofte kommer til kort, når det handler om vindmøller, solcelleparker og kystsikring. Forskning peger på, at den store lokale modstand mod opsætning af vindmøller på land først og fremmest handler om borgernes frustration over selve processen. Ofte oplever de lokale borgere ikke de formelle planprocesser som retfærdige og gennemsigtige, men som lukkede, ekskluderende og baseret på en snæver teknisk-økonomisk logik, hvor lokale behov og holdninger ikke får plads. Men faktisk kan det godt lade sig

gøre at gennemføre 'besværlige' tiltag som vindmøller og kystsikring i en konstruktiv dialog med de berørte parter. Det afgørende er at tilrettelægge en proces, der giver plads til de konflikter, dilemmaer og interesse modsætninger, som er et grundvilkår i arbejdet med den grønne omstilling.

At oversætte udfordringen til den lokale kontekst

Et eksempel fra vores bog 'Klima, demokrati og samskabelse': Dragør Kommune har med planchef Hanna Rehling i spidsen valgt at gå nye veje ift. at inddrage borgerne i et stort kystsikringsinitiativ. Afgørende greb var at inddrage borgerne gennem mange forskellige kanaler, herunder Facebook og borgermøder – og lægge stor vægt på visuel og konkret formidling blandt andet ved at opstille pæle, som helt fysisk markerede vandets højde ved stormflod. Dialogen med borgerne fokuserede på det fælles ansvar for at løse klimaudfordringerne – og det lykkedes at få drøftet de indbyggede dilemmaer på en måde, som gav plads til mange forskellige interesser og værdier. Det var afgørende for, at projektet fik opbakning og nu er på vej til at blive realiseret. Hanna Rehling understreger, at klar, forståelig og ærlig kommunikation er helt afgørende: "Jeg har været positivt overrasket over, hvor gode folk er til at tage imod, når man taler op til dem og gør sig umage med at oversætte det faglige stof til direkte sprog. Hvor meget anerkendelse man får for at oversætte den udfordring, som alle kan se, der er," siger Hanna Rehling.

At invitere borgerne til at være aktive medskabere

Kommunale medarbejdere har også behov for et nyt mindset, når det gælder samarbejde med borgere og andre parter om klimaindsatser. Det er ikke længere nok at udfylde en rolle som myndighed og faglig ekspert. For at skubbe til den grønne omstilling for alvor må kommunale medarbejdere give borgerne mulighed for at være ansvarlige politiske aktører og aktive medskabere af kollektive lokale klimaløsninger.

De skal i højere grad give plads til borgernes egne grønne initiativer og fungere som fødsels-hjælpere for klimaindsatser, som borgere og lokalsamfund tager initiativ til.

Fjerner sten på vejen

Endnu et eksempel fra bogen: I Middelfart Kommune udfylder klimachef Morten Westergaard en rolle som brobygger. Det betyder, at han indtager en rolle som fødsels-hjælper og sparringspartner for borgere og lokalsamfund, der har idéer til lokale klimainitiativer. Et af de projekter, han har banet vejen for, er en borgerdrevet solcellepark i landsbyen Brenderup. De lokale borgere har stået for at udvikle projektet og fundet finansieringen blandt andet gennem folkeaktier. Med sin faglige viden og store netværk i kommunen har klimachefen fjernet de bureaukratiske sten på vejen og derved været medvirkende til, at initiativet kunne blive til virkelighed.

Ifølge Morten Westergaard giver det stor værdi at vende planprocessen på hovedet: "Idéerne og magien sker ikke

"I kommunerne gør vi det dumme, vi overhovedet kan, i mange af vores planprocesser. Vi starter med at tale med en investor"

Morten Westergaard

ved et skrivebord! I kommunerne gør vi det dumme, vi overhovedet kan i mange af vores planprocesser. Vi starter med at tale med en investor, der har brug for masser af hektar til et solcelleprojekt ... Hvorfor går vi ikke ud og spørger borgerne: Hvordan kunne I tænke jer at bidrage til den grønne omstilling? Det er en ansvarliggørende måde at opbygge formåen i samfundet på," påpeger Morten Westergaard.

Lidt begreber

Forfatterne har skrevet bogen 'Klima, demokrati og samskabelse' om, hvordan kommuner kan nytænke dialog og samarbejde med borgere, som understøtter den grønne omstilling.